

Olimpiyatların ve Paralimpik Oyunların Medyada Görünürlüğü

Gökçer Aydın¹

Gökhan Aydın²

Özet

Paralimpik Oyunları, engelli sporcuların üstün yeteneklerini ortaya koyduğu önemli bir uluslararası organizasyon olmasına rağmen, medyada yeterli derecede yer bulamamaktadır. Olimpiyat Oyunları'na kıyasla, özellikle geleneksel televizyon kanalları ve gazetelerde yeterince yer bulamaması, oyunların popülaritesinin artmasını zorlaştırmaktadır. Bu durum, engelli bireylerin spor alanındaki başarılarının yeterince vurgulanmamasına ve genel kamuoyunun bu başarılarla olan farkındalığının azalmasına neden olmaktadır. Buna karşın, dijital medya ve sosyal medya platformları bu açığı kapatmak ve Paralimpik sporcuların tanıtımı için önemli fırsatlar sunmaktadır. YouTube, Instagram, Twitter gibi sosyal medya platformları, sporcuların hikayelerini daha geniş bir kitleye ulaştırarak, Paralimpik Oyunları hakkında bilinirliği artırmaktadır. Bu platformlar sayesinde bireysel başarıları ve mücadeleleri daha yakından takip etme şansı doğmaktadır. Bu oyunların medyada daha fazla yer alması, engelli bireylerin toplumdaki konumunu güçlendirmeye ve spor dünyasında daha fazla eşitlik sağlanmasına önemli katkılar sunabilir. Medyada artan görünürlük, toplumda engellilikle ilgili önyargıların kırılmasına ve daha kapsayıcı bir spor kültürünün gelişmesine önemli katkılar sağlayabilir.

GİRİŞ

Olimpiyat Oyunları

Olimpiyat Oyunlarının oluşumu M.Ö 8. Yüzyıla dayanmaktadır. 1200 yıl Yunanistan'a bağlı Peloponnes yarımadasında bulunan Olimpia'da

- 1 Atatürk Üniversitesi, Kış Sporları ve Spor Bilimleri Enstitüsü, Spor Yönetimi ABD
Orcid: 0009-0005-5545-6608 e-mail: gokccraydin00@gmail.com
- 2 Atatürk Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü
Orcid: 0000-0001-6183-3688 e-mail: gokhan.aydin@atauni.edu.tr

düzenlendi. M.Ö 498 yılı öncesine kadar kültürel ağırlığa sahip olan Olimpiyatlar bu yıldan sonra daha çok sportif olarak varlık göstermeye başladı. Hediye olarak sporculara defne dalı verilmektedir. Antik dönemde düzenlenen Olimpiyat Oyunlarında yalnızca erkekler yarışabilmekteydi. Kadınların kıyafeti olmadan yarışan erkek yarışmacıları izlemesi yasaktı. Onları yalnızca rahibelerin seyretmesi yasak değildi. Düzenlen Olimpiyat Oyunlarına sadece erkekler katılabilmekteydi (Alaeddinoğlu & Kishali, 2021; Aydın, 2023; Tarcan, 1984).

1890 yılında basketbol, boks, futbol, yüzücülük, tenis ve atıcılık gibi spor dallarının kulüpleri Amerika, İngiltere ve Fransa gibi gelişmiş ülkelerde kurulmuştur (Önal & Aydın, 2024). Ülkeler arasında müsabaka düzenleme fikri oluşmuş, İngiltere ve Fransa arasında 3 Şubat 1894'te futbol müsabakası oynanmıştır. Düzenlenen bu müsabakanın ardından ülkelerin ve milletlerin ilişkilerini olumlu yönde etkileyeceği düşüncesi oluşmuş, Antik Yunan döneminde yapılan Olimpiyat Oyunlarını yeniden canlandırmak için Baron De Coubertin Olimpiyatları canlandırma düşüncesini 1892'de düzenlenen Sorbonne Kongresinde paylaşmıştır (Kolotouchkina vd., 2020).

İlk modern Olimpiyat Oyunları ise Atina'da 1896 yılında düzenlenmiştir. Farklı spor dallarında müsabakalar düzenlenebilmesi için spor dallarına uygun alanlar oluşturulmuştur. 43 farklı kulvarda düzenlenen yarışa 14 ülkeden 241 yarışmacı katılım göstermiştir. 1896 yılında Atina'da gerçekleştirilen Olimpiyat Oyunlarına Osmanlı Devleti katılım göstermemiştir. Modern Olimpiyatların ikincisi dört yıl sonra Fransa'nın başkenti Paris'te düzenlenmiştir. İlk düzenlenen Olimpiyat Oyunlarına kıyasla sporcu sayısında ciddi bir artış görülmüştür. Paris olimpiyatlarını önemli kılan faktörlerden birisi olimpiyatlara kadın sporcuların katılmasına izin verilmesidir. Olimpiyat Oyunlarına 1206 erkek ve 19 kadın sporcu katılım göstermiştir (Akagündüz, 2015).

Üçüncü Olimpiyat Oyunları Amerika'da St. Louis şehrinde, dördüncü Olimpiyat Oyunları İngiltere'de Londra şehrinde yapılmıştır. Osmanlı Devleti 1912'de İsveç'in başkenti Stockholm'de düzenlenen Olimpiyat Oyunlarına davet edilmiş ancak katılım göstermemiştir (Belli vd., 2020). Olimpiyat tarihinde altın, gümüş ve bronz madalyaların verilmesi 1912 Olimpiyatında gerçekleşti. 1916 yılında Berlin'de gerçekleşecek altıncı Olimpiyat Oyunları birinci dünya savaşının patlak vermesi sebebiyle gerçekleştirilememiştir. 1920'de Belçika'nın Anvers şehrinde 1924'te ise ikinci kez Paris şehrinde gerçekleştirilmiştir. Oyunlara mesleği spor olmayan kişiler ve maddi destek almayan kişiler kabul edilmektedir. Modern Olimpiyat Oyunlarının temelleri bu yıllarda atılmış, dört yılda bir düzenlenmeye devam ederek ve teknolojik gelişmelerle bütünleşmiş bir şekilde ilerleyerek varlığını sürdürmeye devam etmiştir (Aydın, 2023).

Paralimpik Oyunlar

İnsan hayatında çok önemli bir yere sahip olan sporun, bireyleri sosyal, psikolojik ve fiziksel olarak önemli bir biçimde etkilediği görülmektedir. İnsanların yaşamında pozitif bir ortam yaratması nedeniyle her yaştan gruba hitap etmekte ve engelli kişilerin hayatında da büyük önem taşımaktadır. Engelli sporunun tarihi incelendiğinde 1870'li yıllara dayandığı bilinmektedir. Satranç, jimnastik ve bowling sporcularından oluşan bir topluluk Berlin Sağır Jimnastik derneğini 18 Ekim 1888'de kurmuştur. Böylelikle engelli sporunun ilk kurumsallaşması gerçekleşmiş olmuştur. Bu derneğin ilerleyiş sergilemesi ve topluluğun sayısının artışıyla Deaflympics'in (İşitme Engelliler Olimpiyat Oyunları) temeli Paris'te 1924 yılında Uluslararası Sessiz Oyunları'nın gerçekleşmesiyle atılmıştır (Purdue, 2011).

I Şubat 1945 Engelli bireyler için sportif anlamda faaliyetlerin ortaya çıkması olarak kabul görmektedir. II. Dünya savaşında yaralanmış askerleri tedavi etmek için Dr. Ludwig Guttmann sporu bir tedavi aracı olarak uygulamıştır. Başlangıçta bireysel sporları sonrasında ise takım sporlarını da dahil ederek çoklu spor dallarını kullanmaya başladı. 16 savaş gazisinin katılımıyla I. Stoke Mandeville Özürlüler Oyunu 28 Temmuz 1948'de Dr. Guttmann'ın öncülüğünde gerçekleşmiştir. Düzenlenmiş olan bu turnuvayla beraber Paralimpik Oyunlarının ortaya çıkışında önemli bir adım atılmış oldu (Watkin, 2016).

Aynı oyunlar 1949 yılında da gerçekleştirilmiş, gerçekleştirilen bu oyunların yalnızca İngiltere ile sınırlı kalmaması farklı dünya ülkelerinde de uygulanması gerektiği vurgulanmıştır. İlk olarak 1952'de Hollanda engelli sporcu takımı yollanmış, ardından farklı ülkelerden engelli sporcular İngiltere'de 1957 yılında düzenlenmekte olan Paralimpik Oyunlara katılım göstermiştir. Paralimpiyatlar olimpiyatların gerçekleştirildiği şehirlerde oynanmaya 1957 yılından itibaren başlamıştır. Böylelikle Paralimpik Oyunların temeli oluşmuştur. İlk Paralimpik Oyunlar İtalya'nın Roma şehrinde 1960'ta gerçekleştirilen Olimpiyat Oyunlarından sonra oynanmıştır. İlk Paralimpik Oyunlara 21 ülkeden 400 sporcu katılım göstermiştir. Paralimpik oyunlara katılım en büyük artışı 1988 yılında gerçekleşen Seul Olimpiyatlarıyla olmuştur. Bu Olimpiyatlar sonrasında gerçekleştirilen Paralimpik Oyunlara 62 ülkeden 4200 yarışmacı varlık göstermiştir (Kolotouchkina vd., 2020)

İspanya'nın Barcelona şehrinde 1992 yılında gerçekleştirilen Olimpiyatlardan sonra düzenlenen IX. Paralimpik Oyunlara Türkiye ilk defa bir sporcu ile katılmıştır. Bu Paralimpik Oyunlara 85 ülkeden 4000 sporcu katılım gösterdi. X. Paralimpik Oyunlar İtalya'nın Atalanta şehrinde 1996 yılında gerçekleştirilen Olimpiyat Oyunlarından sonra oynanmıştır. Bu

oyunlara aşırı fazla katılım gösterilmesinden dolayı Uluslararası Paralimpik Komitesi sporcu ve idareci katılımına sınırlamalar koydu. IX. Paralimpik Oyunlara 104 ülkeden 1600 idareci ve 3310 sporcu katılım göstermiştir. Türkiye Özürlüler Spor Federasyonu 21 Kasım 1990 yılında Gençlik ve Spor Müdürlüğü'ne bağlı olarak kuruldu. Federasyonun ismi Türkiye Engelliler Spor Federasyonu olarak 1997 yılında değişime uğramıştır. Engelli bireylerin başarıyı kanıtlama arzusu ve diğer bireylerle eşit olmayı istemesi Paralimpik Oyunların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Olimpiyat Oyunlarının başlangıç tarihinden çok geç düzenlenmeye başlanmasına rağmen Paralimpik Oyunlara benzer şekilde ilgi gösterilmektedir (Afacan & Yurtdaş, 2022).

Spor ve Medya

Spor ve medya ayrı iki alan olarak birbirini destelemektedir. Bu iki farklı sektör bir bütünü ifade eden Spor medyasını oluşturmaktadır. Medya sporun büyük topluluklara ulaşabilmesini mümkün hale getirirken, Spor da medyayı daha aktif takip etme ya da yeni medya araçlarına aktif katılım sağlama konusunda fayda sağlamaktadır. Birbirinden ayrılmaz bir bütün olan Spor medyası sayesinde tüm kıtalar ve ülkelerde gerçekleştirilen spor müsabakalarını takip etmeyi mümkün hale getirmiştir (Hanedar, 2020). Başka yapılan tanımlamalarda spor medyası sporu büyük topluluklara taşıma, toplulukların anlamasını sağlama ve uygulanmasını sağlamaktadır. Spor medyası insanların spora karşı farkındalığını arttırmakta, insanların spor dallarını tanımalarını sağlamakta ve düzenli olarak spor yapmaya teşvik etmektedir. Spor medyasının içeriğini sporla ilgili değerlendirmeler, haberler, fotoğraflar vb. şeyler oluşturmaktadır. Bu yollarla sporla ilgilenen kişilerin bilgilendirmesi ve haberdar edilme işlevi yerine getirilmektedir (Bolkvadze, 2021).

Spor medyası tarihine bakıldığında 1773 yılında bir boks maçı için bir muhabiri, Amerika'da bulunan Boston gazetesi İngiltere'ye göndermiş, spor medyası oluşumunun temeli bu yıla dayanmıştır. Amerika'da beyzbol ile ilgili haberler İngiltere'de ise kriket ile ilgili spor haberleri 1800'lü yılların ortalarında yayınlanmaya başlamıştır. Spora sürekli olarak basında yer verilmesi 1900'lerin ilk yarısını bulmuştur. Sporting magazine gazetesi ilk spor gazetesi olma özelliğini taşımaktadır. Le Sport dergisi Paris'te 1854 yılından yayınlanmaya başlamış ilk spor dergisi olma özelliğini taşımaktadır. Carpentier ve Dempsey adında iki sporcu arasında 1921 yılında yapılan boks müsabakası radyoda yayınlanmış bu maç radyoda yayınlanan ilk spor müsabakası olarak tarihe geçmiştir. 1936 Berlin Olimpiyatları 72 saat süren canlı yayınlı televizyondan gerçekleştirilen ilk büyük spor yayını olmuştur (Kıvanç, 1983).

Türk spor medyası tarihine bakıldığında 1890 yılında Faik Üstünidman tarafından kaleme alınan Jimnastik Yahut Riyazat-ı Bedeniyye ilk spor medya çalışması olarak bilinmektedir. Edebiyat dergisi olan Servet-i Fünun dergisinde 14 Mart 1891 yılında yayımlanan sayıda Ali Ferruh Bey tarafından kaleme alınan eskrim sporu ile alakalı bir yazıya yer verilmiştir. Tasviri Efkâr gazetesinde 1911 yılında spor yazısına yer verilmiştir (Dever vd., 2020). Tam olarak ilk spor gazetesi olarak Futbol adlı gazete 11 Ekim 1910'da Mustafa Ziya vasıtasıyla yayın yapmaya başlamıştır. Bu gazetenin baskı sayısı çok uzun sürmemiş, 7. Baskısıyla yayın süreci bitmiştir. Aynı dönem içerisinde Terbiye ve oyun adlı gazete Selim Sırrı Tarcan tarafından çıkarılmış ancak onlarda uzun vadeli yayınlar olmamıştır (Özkaya, 2020).

1923 yılına gelindiğinde yaşanan köklü değişimler Cumhuriyetin ilan edilmesi spor medyası alanını önemli şekilde etkilemiştir. 1924 Paris Olimpiyatları Cumhuriyet Gazetesinde önemli yer edinmiş verilen haberde milli takımın Olimpiyatlarla ilgili hazırlıklarına yer verilmiştir. 1929 yılında Talat Mithat Efendi tarafından çıkarılan Türk Sporları dergisi Cumhuriyet döneminin ilk dergisi olma ilk spor dergisi olma özelliğini taşımaktadır. Türkiye'de radyodan ilk spor yayını 1930 yılında Türk ve İtalyan güreşçilerin maçının yayını ile başlamıştır. 1934 yılında Fenerbahçe ile Avusturya takımı olan Wac arasında yapılan maç radyodan yayınlanan ilk futbol maçıdır. Spor medyası 1940'lı dönemde 2. Dünya savaşının patlak vermesinden dolayı ilerleme gösterememiştir. 1950'li yıllarda Cumhuriyet Gazetesi her branştan spor dallarının haberlerini yayınlamıştır (Gündüz, 2011).

1964 yılında TRT kurulmuş, daha önceleri basın ve radyo yoluyla yayınlanan sporun canlı görsel olarak yayınlanma imkânı doğmuştur. TRT 1971 yılında Karşıyaka ile İstanbulspor arasında oynan maçı yayınlamıştır (Çöten, 2007). İlerleyen yıllarda özel kanallarında yayın hayatına dahil olmasıyla spor medyasının gelişimi ivme kazanmıştır. 1 Mart 1993 yılında Cine5 kanalı kurulmuş, 1 Aralık'ta şifreli yayına geçmiştir. Türkiye Futbol Ligi'nin yayın yapma haklarını satın alan Cine5, spor medyasında çok büyük bir atılım sergilemiştir. Daha sonraları futbol dışındaki branşların yayınlarını yapmaya da başlamıştır. 2000'li yıllara gelindiğinde spor medyası büyük yol katetmiş, ülkenin Fenerbahçe, Galatasaray, Beşiktaş gibi futbol kulüpleri televizyonda yayın yapmaya başlamıştır. Bu yıllarda Digitürk adlı spor yayını platformu süper lig maçlarını yayınlamaya başlamış spor yayıncılığında öncü rol üstlenmiştir. Günümüzde yeni medyanın hızlı gelişimiyle dijital yayıncılık önem kazanmıştır. Netflix, Exxen gibi dijital yayın platformları kurulmuş, bu platformlarda canlı spor yayınları ve sporla alakalı belgeler yayınlanmıştır. Acun Ilıcalı tarafından kurulan Exxen 2021 yılında yayın yapmaya başlamış ve tüm UEFA maçlarının yayın hakkını satın almıştır. Dijital yayının ortaya

çıkması sporun milyarlarca insan tarafından izlenilmesine olanak sağlamıştır. Spor medyası her geçen gün daha da gelişmekte, Spor ve medya ile ilgili çalışmalar önem kazanmaktadır (Budak, 2019).

Olimpiyatların Medyada Görünürlüğü

Dünyada sportif anlamda yapılan yayınlardan biri de Olimpiyatlardır. İnsanlık tarihinde, tek bir etkinlik için aynı anda en fazla insanın bir araya geldiği anlar Olimpiyatlar ve Dünya Kupası sırasında gerçekleşmektedir. Büyük spor etkinliklerinin medyadaki yeri oldukça geniştir ve bu durum, yayın ağlarına önemli reklam gelirleri sağlayarak büyük karlar elde etmelerine yardımcı olmaktadır. Olimpiyat Oyunları öncesinde medya, inşaat sürecinin ilerlemesi, olimpiyatları ziyaret etmesi beklenen turist sayıları ve oyunların sağladığı diğer faydalar hakkında düzenli güncellemeler yapmaktadır. Ticari olarak biçimlenen televizyon yayıncılığı şartları spor alanında yapılan yayınları da etkilemiştir. Olimpiyatlar yayınlandığı tarihten bu yana seyirci toplamış, izleyicilerin ilgisini çekmiştir. Günümüzde Olimpiyatları izleme beklentisi, 4,6 milyarı aşan bir izleyici kitleyle dünya nüfusunun yaklaşık yüzde 70'ine ulaşmaktadır (Alaceddinoğlu, 2024; Edin, 2016).

Olimpiyat yayını tarihine bakıldığında ilk 1936 yılında gerçekleştirilen Berlin Olimpiyatları karşımıza çıkmaktadır. Berlin Olimpiyatlarında elektronik ekipman kullanılarak canlı yayın gerçekleştirilmiştir. Berlin Olimpiyatlarının canlı yayını spor organizasyonlarına olan önemi arttırmıştır. Spor yayını yapmak isteyenler medyadaki teknolojik ilerlemeleri izlemiş ve bunları spor alanına entegre etmeye çalışmışlardır. 1960 Roma Olimpiyatlarında videokasette kesinti oluşturmayı sağlayan Intersync adlı cihaz kullanılmıştır. Spor yayıncılığında, evden spor izleyen izleyicilerin konforunu artırmak amacıyla çeşitli denemeler yapılmaktadır. Spor ile televizyon yayıncılığı arasındaki birliktelik, her iki sektör için de yüksek ekonomik gelirler sağlamaktadır. Spor maçları, yüksek reyting oranları yaratırken, bu durum spor için önemli bir gelir kaynağı haline gelmektedir. Ayrıca, giderek artan yayın gelirleri, stadyum gelirlerini geride bırakmaktadır (Karaküçük vd., 1996).

Uluslararası ilk yayın Cortina'da 1956 yılında yapılan Kış Olimpiyatlarıdır. Bu Olimpiyatlar Avrupa'da yer alan 8 ülkede yayınlanmıştır. Roma'da 1960 yılında yapılan Olimpiyatların tv yayın hakkı satılmıştır. 2000'de Avustralya'nın Sidney şehrinde yapılan Olimpiyatlar teknolojik bir zemin üzerine oturtulmuştur. Görsel işitsel medya araçları ve internet Olimpiyat Oyunlarında aktif olarak kullanılmıştır. Medyanın aktif kullanımının yanında yapılacak müsabakaların teknolojik bir zemine dayanması amaçlanmıştır (SOGOC, 2001).

2008’de Çin’in Pekin şehrinde düzenlenen Olimpiyatlar, Gelişmiş Teknoloji Olimpiyatları kavramını literatüre sokmuştur. Pekin Olimpiyat Oyunları Organizasyon Komitesi, medya uygulamaları için “önce hizmet” stratejisini benimsemiş ve bu doğrultuda ilk yayın tesislerinin hazırlanması ile yayınlanması için olumlu politikalar geliştirmiştir. Olimpiyatların Ana Basın merkezi yayın hakkına sahip olmayan yayıncılar, fotoğrafçılar ve gazeteciler tarafından kullanılmıştır. Organizasyon Komitesi tarafından medya uygulamaları burada gerçekleştirilmiştir. Pekin Olimpiyatları için oluşturulan Ana Basın Merkezi 62.000 metrekare alana kurulmuş, Olimpiyatların başlangıcından bu yana en büyük olma özelliği taşımaktadır. Pekin Olimpiyat Oyunları en iyi yayın etkisi ve en fazla izleyici derecelendirmesine yapılan en büyük kapsama alanı ve yayın operasyonları sayesinde ulaşmıştır. Olimpiyatların gerçekleştirildiği ülke olan Çin’de 1.1 milyar kişi olimpiyatları televizyondan izlemiştir. Bu sayı Amerika’da 211 milyon kişiye ulaşmıştır. Pekin Olimpiyat Oyunları 4.7 milyar izleyiciye ulaşarak en büyük yayın kapsamına sahip olmuştur. Pekin Olimpiyatları teknolojik gelişmeleri izlemiş, yapılan yarışmalarda 3D haritalar, GPS teknolojileri kullanılmıştır (BOGOC, 2010).

2012’de İngiltere’nin Londra şehrinde gerçekleştirilen Olimpiyatlar medyanın en yeni ve güncel formu olan sosyal medyanın kullanılmaya başlamasıyla farklı bir boyut kazanmıştır. Sosyal medyanın ortaya çıkışı yayıncılığa yeni özellikler kazandırmış, aynı anda birçok müsabakayı izlemek mümkün hale gelmiştir (Sky Sports, 2013). Pekin’de düzenlenen Olimpiyat Oyunlarında sosyal medyanın Londra Olimpiyatlarında olduğu kadar aktif olarak kullanılmama sebebi Çin’de uygulanan internet kısıtlamasıdır. Uygulanan kısıtlamalardan dolayı katılımcılar, sporcular ve izleyiciler özgür bir şekilde sosyal medyadan paylaşım yapamamışlardır (Kocabaş, 2012).

Mobil internet paylaşımının artmasıyla 2012 Londra Yaz Olimpiyatları ile ilgili paylaşımlar milyarları bulmuştur. Londra’da 2012’de gerçekleştirilen Olimpiyatlar sosyal medyanın en aktif ve yoğun kullanıldığı Olimpiyatlar olarak ifade edilmektedir. Olimpiyat Oyunları için verimli yayın politikaları izlenmiş interaktif bir ortam oluşturulmuştur. Gelişmiş teknoloji kullanımı, dijital programlar ve web siteleri oyunların verimli olmasını sağlamıştır. Televizyon yayınları vasıtasıyla birçok ülkedeki milyonlarca insan Olimpiyatları izlemiştir. Olimpiyatların açılış törenini 27.3 milyon kişi, erkekler 100 metre finalini 20 milyon kişi izlemiştir. İngiltere’de seyircilerin her branştan sporu ücretsiz bir şekilde izleyebilmeleri için çok sayıda platformdan yayın yapmıştır (LOGOC, 2013).

Medyanın dijital yayıncılığa geçmesiyle spor yayıncılığı daha fazla kişiye ulaşmış, önemli ölçüde gelişim göstermiştir. Geleneksel medyada kişiler verilen bilgi ve haberleri almakta ancak etkileşim sağlayamamaktadır. Geleneksel medya gelişen teknoloji karşısında yetersiz kalmış, insanlar bilgi ve haber paylaşımını yapmak için sosyal medyaya yönelmiştir. Sosyal medya gücünü ve etkisini en fazla Brezilya'nın Rio şehrinde 2016 yılında gerçekleştirilen Yaz Olimpiyatlarında göstermiştir. İnsanlar Olimpiyat yayın tarihinden beri en çok Olimpiyatlarla alakalı içeriğe Rio Olimpiyatlarında erişmiştir. Rio Olimpiyat Oyunları için 270 dijital platformdan ve 584 televizyon kanalından yayın yapılmıştır. Aynı zamanda sosyal medya yayıncılığının da çok fazla öne çıktığı Rio Olimpiyatları 2012 Londra Yaz Olimpiyatlarına göre %20 daha fazla seyirci tarafından seyredilmiştir (Dechow vd., 2019).

Rio Olimpiyatları o zamana kadar oynanan en dijital Olimpiyat Oyunları olma özelliğini taşımaktadır. Televizyon yayıncılığında daha çok dijital yayıncılık plana çıkmıştır. Rio Olimpiyat Oyunlarında 7100 saatlik canlı yayın yapmak amacıyla birçok özellikli kamera ekipmanları ve dronlar kullanılmış, yüksek çözünürlüklü 8K yayın yapma imkânı sunulmuştur. Modern Olimpiyat tarihi incelendiğinde medya Olimpiyat Oyunlarını yoğun ilgiyle takip etmekte, izleyicilere kaliteli yayın sunmak için çaba göstermektedir. Geleneksel yayın yoluyla izleyicilere aktarılan Olimpiyatlar, yeni medya araçlarının ortaya çıkmasıyla daha çok izleyiciye ulaşmış ve etkileşimci bir ortam yaratmıştır. Sosyal medyanın sunduğu interaktif ortam sayesinde insanlar Olimpiyatlarla ilgili bilgileri kişilerle paylaşabilmekte, Olimpiyatlarla ilgili fikirlerini sosyal medyanın yorum yazma özelliği ile ifade edebilmektedir. Bu özellikler Olimpiyat Oyunlarının gelişimini desteklemekte, hakkında daha fazla bilgi sahibi olmayı ve Olimpiyatların daha çok izleyiciye ulaşmasını sağlamaktadır (IOC, 2017.)

Paralimpik Oyunların Medyada Görünürlüğü

Bazı estetiksel algılar anlam veya biçim değiştirerek çağımızda hala devam etmektedir. Medyanın ticari operasyonlarını güzel duran kaslı ve sağlıklı bir vücut üzerinden şekillendirmesi; bu kalıpların dışında yer alan bedenlerin kötü gözle görülmesine sebep olmaktadır. 21. yüzyıl dünyasında kusursuz olma mecburiyetini medya sürekli olarak yansıtmaktadır. Dergi kapaklarında ve medyada kullanılan kusursuz bedene sahip modeller, izleyiciye yansıtılmaktadır. Bu kusursuz anlayışın benimsenmesi spor alanlarına da etki etmiş, engelli bireylerin spora aktif bir şekilde katılımını geciktirmiştir. Olimpiyat Oyunlarının başlangıcı M.Ö 8. Yüzyıla dayanırken Paralimpik Oyunların uygulanması 1900'lü yılları bulmuştur. Hilvoorde ve

Landeweerd'a göre engelli sporcular, belirgin bir beceri veya ustalığı olan elit atletler olarak değil, sınırlarıyla mücadele eden "hasta" bireyler olarak algılanmaktadır. Bu durum, engelli sporcuların toplumsal onay almasını veya toplum tarafından övülmesini zorlaştırmaktadır. Paralimpik Oyunlara olan ilginin artması, engelli atletlerin farklı reklam filmlerinde görülmelerine imkân sağlamaktadır (IPC, 2011). Kitle iletişim araçlarının, özellikle televizyon, dijital medya ve sosyal platformların rolü, Olimpiyat hareketinin gelişimi ve küreselleşmesi açısından son derece önemlidir. Fernández-Peña ve Ramajo-Hernández, Olimpiyat hareketinin temel değerlerini yaymak için televizyonun katkısını vurgularken, medyanın Paralimpik Oyunları'nı dünya çapında milyonlarca seyirci tarafından izlenen olağanüstü bir küresel fenomene dönüştürdüğünü ifade etmektedir (Çınarlı, 2010).

Anlık erişim sağlama imkanına sahip olan sosyal medya vasıtasıyla engelli sporuna ilişkin bakış açısı yeniden şekillenmeye başlamıştır. Medyanın kusursuz vücut anlayışı etkisini yitirmeye başlamıştır. Paralimpik Oyunların medyada fazla yer bulmamasının altında sporcu sayısının azlığı ve IPC'nin (International Paralympic Committee) yeteri kadar medya yatırımı yapmadığı görülmektedir. Paralimpik alan için yeni ifade şekilleri geleneksel ve yeni medya araçlarıyla birlikte ortaya çıkmaktadır. Olimpiyatların sonrasında aynı şekilde dört yılda bir gerçekleştirilen Paralimpik Oyunların önem kazanmasında medya etkin bir araçtır. Paralimpik Oyunlar tarihsel olarak incelendiğinde 2008'de Çin'in Pekin şehrinde gerçekleştirilen Olimpiyatların medyada önemli ölçüde yer aldığı görülmektedir (IPC, 2010). 2009 yılında Leicester'da öğrenme güçlüğü çeken bireyler için düzenlenen Özel Olimpiyatlara dair medya haberlerinde, para-sporcular "sevecen, normatif olarak pasif, engelleriyle cesurca mücadele eden ve başkalarının yardımına büyük ölçüde bağımlı kişiler" olarak betimlenmiştir. Pekin 2008 ve Londra 2012 Paralimpik Oyunları'nın Yeni Zelanda'daki kitle iletişim araçları tarafından ele alınışında, ulusal Paralimpik takımlarına karşı eşitsiz bir medya muamelesi görülmektedir. Medyada Yeni Zelanda milli takımıyla ilgili görsel anlatımların ve yorumların yalnızca yüzde 32'sinde sporcuların engelliliklerine ilişkin bazı göndermeler yer alırken ve sporcuların spor performansları çoğunlukla engelli olmayan sporcuların anlatımına benzer bir anlatımla ele alınırken, yabancı milli takımlarla ilgili görsel ve yorumların yüzde 80'inde engellilik vurgulanmaktadır. Pullen ve arkadaşları, ulusal gurur söyleminin para-sporculara yönelik algıyı normalleştirdiğini ve kamuoyunda tanınmalarını sağladığını belirlemiştir. Özellikle Rio 2016 Oyunları'nda başarılı olan Birleşik Krallık Paralimpik atletizm ve yüzme milli takımının medyada yüksek görünürlüğü üzerinde de etkili olduğunu tespit etmişlerdir.

Olimpiyatlarda yer alan atletlerin medyada daha fazla yer alması mükemmel vücut algısı etkisinden kaynaklanmaktadır (Uslu, 2020).

Paralimpik atletlere ilginin artması sonucu engelli atletler spor dergileri kapaklarında yer almaya başlamıştır. Blake Leeper adlı paralimpik sporcu medyada yoğun ilgi görmüş, gözde bir isim olmuştur. Çifte amputeeye sahip olmasına rağmen Olimpiyat Oyunları'nda koşma arzusunu ifade etmesi, medyada onu daha da popüler hale getirmiştir. Medyadaki tutumun değişmesi başka alanlara da örnek olmuş, modacılar defilelere paralimpik sporcuları çıkarmaya başlamıştır. Stefanie Reid isimli başarılı paralimpik sporcu 2008 Pekin ve 2012 Londra Paralimpik Oyunlarında önemli başarılar elde etmiş ve madalyalar kazanmıştır. Uzun atlamada 5 defa dünya rekoru kırmış bir paralimpik atlet olma özelliğine sahip olmuştur. Sporcu medya tarafından yoğun ilgi görmüş, dergi modellikleri yapmış ve Londra moda haftasında yaptığı yürüyüşler ile dikkatleri üzerine çekmiştir (Gratton, 2007). 2016 Rio Paralimpik Oyunları, Olimpiyatlar gibi medyada yoğun ilgi görmüştür. Marieke Vervoort isimli Paralimpik sporcunun ötenazi kararı aldığını duyurması ve Rio Olimpiyatlarında gümüş ve bronz madalya kazanması medyanın ilgisini arttırmıştır. 2016 Rio Paralimpik Oyunlarında Amy Purdy adlı engelli sporcu açılış gösterisinde bir robotla dans etmesiyle dikkatleri üzerine çekmiş, sosyal medyada en çok konuşulan olay olarak görülmüştür (Watkin, 2016). Türkiye en fazla paralimpik sporcuyla 2012 Londra ve 2016 Rio Paralimpik Oyunlarına göndermesine karşın, ülke medyasında paralimpik sporcular geniş bir yer tutmamıştır. Afacan ve Yurtdaş yapmış olduğu çalışmada; Tokyo 2020 Paralimpik Oyunlarıyla ilgili gazetelerde çıkan haberleri incelemiştir. Buna göre Fanatik gazetesinde 189, Milliyet Gazetesinde 155, Hürriyet Gazetesinde 90 ve Sabah Gazetesinde 81 haberin yayımlandığını saptamışlardır. Elde edilen verilerden yola çıkarak, ülke medyasının Paralimpik Oyunlara verdiği önem artmış, 2020 Tokyo Paralimpik Oyunları basında önemli yer bulmuştur (Afacan & Yurtdaş, 2022).

Sonuç

Olimpiyat Oyunları, ilk yapıldığı tarihten bu yana büyük ilgi görmüş, teknolojinin gelişmesi bu etkinlikleri etkilemiş ve yeniliklere yol açmıştır. Spor ve medya, birbirini önemli ölçüde etkileyen alanlar olarak, karşılıklı olarak gelişmelerine katkı sağlamaktadır. Modern Olimpiyat Oyunlarının başlamasıyla birlikte medya alanında da önemli teknolojik ilerlemeler yaşanmış ve Olimpiyat Oyunları, dünya çapında geniş kitlelere ulaşmıştır. Sosyal medyanın ortaya çıkması, birçok spor dalındaki müsabakaların anlık olarak izlenmesine olanak tanımış ve etkileşimli bir ortam yaratarak

Olimpiyat Oyunları'ndaki anlık gelişmelerin milyonlarca insan tarafından takip edilmesini sağlamıştır.

Paralimpik Oyunlar, Olimpiyat Oyunlarından sonra başlamış ve medyada yeterince yer bulamamıştır. Medyanın kusursuz insan figürü yaratma anlayışı, engelli bireyleri geri planda tutarken, Paralimpik Oyunlarda üstün başarı gösteren sporcular zamanla bu tutumu değiştirmiştir. Sonuç olarak, Paralimpik sporcular gazetelerde ve dergilerde yer almaya başlamış, bu etkinliklerin önem kazanmasıyla moda sektöründe de önemli gelişmeler yaşanmıştır. Moda sektörü, yıllardır süregelen kusursuz insan algısını değiştirerek Paralimpik sporcuların modellik yapmasına kadar ilerleme kaydetmiştir. Başlangıçta Olimpiyat Oyunları'nı yayınlamaya odaklanan medya, Paralimpik Oyunlar için aynı tutumu sergilememiş, ancak zamanla bu etkinlikler de ilgi görmeye ve önem kazanmaya başlamıştır.

Kaynakça

- Afacan, M. I., & Yurtdaş, Ş. Ş. (2022). *Tokyo 2020 Paralimpik oyunlarının Türk mediasındaki yerine ilişkin bir analiz*. Efe Akademi Yayınları. İstanbul.
- Akagündüz, Ü. (2015). *II. Meşrutiyet döneminde kadın olmak*. Yeni İnsan Yayınları. İstanbul.
- Alaeddinoğlu, V. (2024). Amatör sporun gelişmesinde belediyeler spor liginin önemi. *Uluslararası Gelişim Akademi Dergisi*, 1(5), 25-33.
- Alaeddinoğlu, V., & Kishali, N. F. (2021). Evaluation of the awareness of university students about the Olympic Games. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 11(3), 343-364.
- Aydın, G. (2023). Modern Yaz Olimpiyat Oyunlarında Türkiye: Sidney'den Tokyo'ya. *Journal of Athletic Performance Researches*, 1(1), 37-47.
- Belli, E., Mızrak, O., Aydın, G., & Saraçoğlu, Y. (2020). *Turkish Athletes in Olympics from The Republican Period*. *Ambient Science*, 7(1), 298-302.
- BOGOC (Beijing Olympic Games Organization Committee). (2010). XXIX resmi raporu: Pekin 2008 Olimpiyat Oyunları. Erişim adresi: <https://library.olympic.org/Default/digital-viewer/c-23655>. Erişim tarihi: 17.09.2024
- Edin, İ. (2016). Spor organizasyonlarında sosyal dijital medya düzenlemeleri ve sinsi pazarlama: 2016 Rio olimpiyatları örneği. *Marmara Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 1(2), 55-70.
- Bolkvadze, L. (2021). Türkiye Gürcistan internet spor medyası üzerine bir çalışma: Sporx (Türkiye) Popsport (Gürcistan) örneği. (Tez No. 702797) [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi- Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Budak E. (2019) Türk mediasında dijital spor yayıncılığı üzerine bir araştırma. *TRT Akademi*, 4(8), 226-245.
- Çınarlı, S., & Ersöz, G. (2010). Engellilere yönelik spor hizmetlerinin gelişimi açısından sponsorluk ve vergisel düzenlemelere ilişkin öneriler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, 141-156.
- Uslu, H. (2020). Uluslararası spor etkinliklerinin ev sahibi kentler üzerine etkileri: Samsun 23. Deaflympics örneği. (Tez No. 624643) [Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi-Samsun]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çöten, E. (2007). Profesyonel futbolun idari ve teknik ekip yapılanması: Türkiye Süper lig kulüpleri örneği. (Tez No. 196110) [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Dechow, P., Lawrence, A., & Luo, M. (2019). *Media coverage of mega-sports events and investor stock categorization: An examination of the Olympics*. In 27th Annual Conference on Financial Economics and Accounting Paper.

- Dever, A., İslam, A., & Sarı, Ş. (2020). İlk Türk beden eğitimi öğretmeni: Şeyhül İdman Ali Faik Üstünidman. *Journal of History School*, 13, 952-969.
- Gratton, C., & Solberg, H. (2007). *The economics of sports broadcasting*. Routledge.
- Ünal, A. G. (2011). *Türk çocuk edebiyatında engellilik 1969-2009*. Evrensel Yayınları. İstanbul.
- Gündüz, U. (2011). Basında batılılaşma tasarımı: Jön Türk gazeteciliği ile günümüz gazeteciliğinin karşılaştırılması. (Tez No. 262659) [Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Hancedar, O. (2020). Spor medyasının liselerde okuyan sporcu öğrenciler üzerindeki etkisinin araştırılması (Rize İli Örneği). (Tez No. 660297) [Yüksek Lisans Tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi-Rize]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- International Paralympic Committee (IPC) (2010). "Beijing 2008", <https://www.paralympic.org/beijing-2008>. Erişim tarihi: 19.09.2024
- International Paralympic Committee (IPC) (2010). "IPC-IOC Co-operation", <https://www.paralympic.org/feature/7-first-ipc-ioc-agreement>. Erişim tarihi: 15.09.2024
- International Paralympic Committee (IPC) (2010). "IPC-IOC Co-operation", www.paralympic.org/IPC/IPC-IOC_Co-operation.html. Erişim tarihi: 18.09.2024
- International Paralympic Committee (IPC) (2011). "Paralympic Games", <https://www.paralympic.org/>. Erişim tarihi: 16.09.2024
- IOC. (2017). Marketing Report: Rio 2016 Erişim adresi: <https://library.olympic.org/Default/digital-viewer/c-166381> Erişim tarihi: 19.09.2024
- Karaküçük, S., Yenel, F., & Yaman, M. (1996). Sporun topluma yaygınlaştırılması bakımından televizyon spor programlarının etkinliği. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(3), 44-56.
- Keskin, S. (2008). Türkiye'deki yazılı spor basınında kadın futbol yazarlarının holiganizmin önlenmesindeki rolü. (Tez No. 261616) [Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kıvanç, H. (1983). *Gool diye diye*. Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş. İstanbul.
- Kocabaş, B. (2012). Tarihteki ilk sosyal medya olimpiyatları. Erişim adresi: <https://sosyalmedya.co/sosyalmedya-olimpiyatları>. Erişim tarihi: 17.09.2024
- Kolotouchkina, O., Llorente-Barroso, C., García-Guardia, M. L., & Pavón, J. (2020). Disability, sport, and television: Media visibility and representation of Paralympic Games in news programs. *Sustainability*, 13(1), 256-268.

- LOGOC (London Olympic Games Organization Committee). (2013). XXIX resmi raporu: Londra 2012 Olimpiyat Oyunları. Erişim adresi: <https://library.olympic.org/Default/digital-viewer/c-23655> Erişim tarihi: 17.09.2024
- Önal, L., & Aydın, G. (2024). The effect of empathy on aggression: A psychological resilience perspective. *Synesis*, 16(1), 283-299.
- Özkaya, D. S. (2020). Türkiye’de spor yayıncılığının gelişimi: Türk üniversite gençlerinin ilgisi, beklentileri ve yayıncıların yaklaşımları. (Tez No. 633193) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Purdue, D. (2011). *Conflict and consensus within the paralympic field: A sociological investigation of an elite disability sport competition*. Thesis of Philosophy of Loughborough University.
- Sky Sports (2013). “IPC announces six Athletics Grand Prix events in 2013”. Erişim adresi: <http://www1.skysports.com/olympics/story/26864/8448488> Erişim Tarihi: 16.09.2024
- Sydney Olympic Games Organization Committee. (2001). XXVII Olimpiyatı’nın resmi raporu: Sidney 2000 Olimpiyat Oyunları Erişim adresi: <https://library.olympic.org/Default/digital-viewer/c-40959> Erişim tarihi: 17.09.2024
- Tarcan, S. S. (1984). *Eski ve yeni Olimpiyatlar*. Ülku Yayın Evi. İstanbul.
- Watkin, H. (2016). “Paralympics: Athlete Dances with Robot in 3D Printed Dress” Erişim adresi: <https://m.all3dp.com/at-paralympics-athlete-dances-in-a-3d-printed-dress-with-a-robot/> Erişim tarihi: 15.09.2024